

licenciaats- verhandelingen

lieve braeken

Verspreiding van nieuws

Licentiaatsverhandeling, Fac. Soc. Wet., Leuven 1973,
237 blz. (Promotor : L. Boone)

De studie van de nieuwsverspreiding is één van de meest recente communicatiewetenschappelijke onderzoekstradities. Daarom leek het ons nuttig deze onderzoekstraditie te situeren in het geheel van het sociaal-wetenschappelijk en het communicatieonderzoek. Na deze situering konden we volgende werkdefinitie opstellen van het verspreidingsproces: «De verspreiding door communicatie van een item ten behoeve van adoptie-eenheden in een socio-cultureel systeem binnen een tijdruimte/duur». De betekenis van elk van de elementen van deze definitie werd nader uiteengezet en daarna toegepast op het communicatiewetenschappelijk onderzoek. Aanvankelijk werden in de onderzoekingen over de nieuwsverspreiding de wijze waarop en de snelheid waarmee een bericht zich in een bepaalde populatie verspreidt geanalyseerd. Toen dit soort onderzoekingen in aantal groeide, begonnen sommigen zich af te vragen of er regelmatigheden of wetmatigheden konden worden uit afgeleid. Daarom werd een uitgebreid overzicht van de tot dan toe geformuleerde regelmatigheidshypothesen gegeven. Nadien werd aandacht besteed aan de zogenaamde regelmatigheid en de wijze waarop deze tot stand kwamen. Hieruit konden we de voornaamste variabelen distilleren die de auteurs beschouwen als de beïnvloedende factoren van het verspreidingsproces. Dit gebeurde in een eerste hoofdstuk voornamelijk aan de hand van de studie van D.C. Miller «How our Community heard about the Death of President Roosevelt», P.F. Lazarsfeld, B. Berelson & H. Gaudet «The People's choice», P.L. Deutschmann & W. Danielson «Diffusion of Knowledge of the Major News Story», R.J. Hill & C.M. Bonjean «News Diffusion: a Test of the Regularity Hypothesis» en W. Evers «Disseminatieprocessen en massacommunicatie». Om deze factoren logisch te ordenen werd een beroep gedaan op de Lasswell-formule. Deze research-classificatie bleek niet integraal bruikbaar. Op twee punten werd van deze formule afgeweken. Enerzijds kon wegens methodologische moeilijkheden de volgorde communicator, mededeling, medium, ontvanger, niet gehandhaafd blijven. Bovendien beschouwen verspreidingsonderzoekingen communicator en medium als één element, zodat ook wij genooddaakt waren dit te doen. Ten derde steunen de meeste regelmatigheidshypothesen op de nieuws waarde van een mededeling, zodat we dit element vooraf dienden te behandelen. Anderzijds is het vanuit de gegeven verspreidingsonderzoekingen onmogelijk om het effect afzonderlijk te analyseren. Verspreidingsonderzoekingen gaan enkel in op de vraag of iemand al dan niet op de hoogte is van een gebeurtenis; wat het effect ervan is wordt niet nagegaan.

Hoofdstuk II werd voorbehouden voor de variabele 'mededeling'. Centraal hierbij stonden de elementen: soort inhoud, nieuws waarde en verwacht of onverwacht nieuws. Bij een onderzoek naar het element nieuws waarde bleek vooral dat dit doorgaans a posteriori, d.w.z. na afloop van het verspreidingsproces, werd bepaald aan de hand van de algemene verspreidingscoëfficiënt, het aandeel van de respectieve media en de afwijking van de normale exposure-curve. We formuleerden een aantal bezwaren tegen deze criteria. Als slot van dit hoofdstuk werd het verwacht en onverwacht zijn van het nieuws besproken. Hieruit bleek dat het 'te verwachten zijn' van een gebeurtenis evenals de 'nieuws waarde' een vrij vaag begrip is en dat het onmogelijk was om het verwachtingspatroon schematisch weer te geven, gezien het aantal onvermoede factoren die er een invloed op uitoefenen. In het besluit van dit hoofdstuk wezen we er op dat de regelmatigheidshypothesen niet kunnen geformuleerd worden op basis van de nieuws waarde van een gebeurtenis, zolang deze wordt bepaald aan de hand van percentages van omvang, snelheid, media-aandelen, afwijkingen van normaal mediagebruik, enz. Verder bleek dat de meeste onderzoekingen politieke of para-politieke gebeurtenissen als onderwerp hadden en er te weinig geweten is over de invloed van de verschillende nieuwssoorten op het verspreidingsproces.

In hoofdstuk III kwam de variabele 'ontvanger' aan bod. Vooral de individuele karakteristieken van de ontvangers: geslacht, ras, leeftijd, burgerlijke stand en psychologische ingesteldheid t.o.v. de informatie werden geanalyseerd. Daar enkel ingegaan werd op deze individuele karakteristieken konden geen globale besluiten getrokken worden betreffende de ontvanger. Een van de elementen die hierbij een rol speelden was het feit dat het verspreidingsonderzoek het normaal mediagebruik van de respondenten niet nagaat. Toch traden reeds bepaalde tendensen op de voorgrond:

1. er bestaat een relatie tussen het nieuwsverzamelingsgedrag van de respondenten en de interesse die ze voor gebeurtenissen hebben;
2. er is een relatie tussen het op de hoogte zijn van een gebeurtenis en specifieke individuele karakteristieken;
3. er bestaat een bepaalde samenhang tussen de initiale bron voor politieke gebeurtenissen en de ontvangerskarakteristieken.

De variabelen 'communicator' en 'medium' werden samengevoegd in hoofdstuk IV. Hieruit bleek dat het voor verspreidingsonderzoekers erg nuttig zou zijn als ze de communicator en het medium als een afzonderlijke variabele zouden opnemen in hun onderzoek.

In hoofdstuk V werd plaats geruimd voor het socio-cultureel kader waarin verspreidingsprocessen zich afspelen: socio-demografische en socio-professionele karakteristieken van de ontvanger en het tijdsaspect van een verspreidingsproces. Daarnaast werd in dit hoofdstuk ook aandacht besteed aan twee punten die niet tot een verspreidingsproces als dusdanig behoren, maar belangrijk kunnen zijn om te achterhalen welk gebruik ontvangers maken van een medium: het zoeken naar een informatie en het doorgeven van en/of praten over de gebeurtenis. Het socio-cultureel element bleek het verspreidingsonderzoek vreemd te zijn. De beperkte kennis over de invloed van dit aspect is er wellicht mede oorzaak van dat verspreidingsonderzoekers dit veelal niet opnemen in hun studies. Nochtans dringt het socio-cultureel kader zich als een niet te verwaarlozen element op, voornamelijk op het vlak van beschikbaarheid en bereikbaarheid van de media, de socio-demografische en de socio-economische

situatie van de ontvanger. De vanzelfsprekendheid waarmee de auteurs aannemen dat ze te maken hebben met een - bijna - totale mediabeschikbaarheid, homogene mediasystemen en economisch sterke populaties doet hen vergeten dit aan te stippen in hun regelmatigheidshypothesen. Dit kan ook zijn oorzaak vinden in een tekort aan verspreidingsonderzoekingen in andere landen. De veralgemening van de regelmatigheidshypothesen bleef daarom een moeilijke opgave. Niettemin waren er enkele tendensen af te leiden.

Een laatste hoofdstuk bleef voorbehouden voor enkele beschouwingen over intenties van de communicator en functies vanuit de ontvanger, waarbij in het bijzonder de informatiefunctie nader belicht werd. Restte ons nog tot een globaal besluit te komen over nieuwsverspreidingsprocessen vanuit de communicatiewetenschap. Een eerste, wellicht belangrijkste conclusie was dat een vergelijkingsstudie, zoals deze verhandeling, slechts op enkele tendensen kan wijzen van het verloop van een verspreidingsproces, maar niet tot een nieuwe regelmatigheidshypothese kan komen op basis van een aantal vergelijkingen tussen verschillende verspreidingsonderzoekingen. De voornaamste oorzaak ligt, volgens ons, in het feit dat elk onderzoek met een hoeveelheid van variabelen te maken heeft, die zeer nauw met elkaar verweven zijn, zodat :

1. hun afzonderlijke invloed niet te isoleren is ;
2. daardoor geen hiërarchie tussen de variabelen kan opgesteld worden en
3. elke variabele niet even zwaar doorweegt in de diverse verspreidingsonderzoekingen.

Daarnaast zijn er externe factoren, die de resultaten in een bepaalde richting kunnen sturen en waarop vergelijkingsstudies geen vat hebben. We citeerden hier o.a. de concrete beschikbaarheid en bereikbaarheid van de diverse media ; de houding van de respondent t.a.v. nieuws, een bepaalde gebeurtenis, zelfs al is ze niet wereldschokkend ; zijn verwachtingspatroon voor nieuws in het algemeen ; zijn socio-professionele en -demografische vereisten ten aanzien van informatie ; en het nog steeds ondefinieerbare element 'nieuws waarde'. Een element dat niet besproken werd, maar ook een variabele kan zijn is de gebruikte methode van elk onderzoek. Elk verspreidingsonderzoek heeft een waarde als dusdanig omdat het aan de hand van één bepaald gebeuren resultaten kan weergeven die toepasselijk zijn voor de verspreiding van dat specifiek gebeuren. Een regelmatigheidshypothese toetsen aan de resultaten van een verspreidingsonderzoek van een ander nieuwsfeit kan enkel tot andere bevindingen leiden of deze bevestigen, maar niet aantonen dat de eerste resultaten als zodanig fout waren. Het paste dan zeker niet in een vergelijkingsstudie de bestaande regelmatigheidshypothesen te verwerpen. De enige mogelijkheid bestond er in te wijzen op bepaalde tendensen, die echter niet als nieuwe regelmatigheidshypothesen konden betiteld worden. Het verspreidingsproces van één bepaalde gebeurtenis is in grote mate te achterhalen, maar een globale visie is van te veel factoren afhankelijk.

---

rita hanssens

Recht op informatie en recht op privé-leven.

Licentiaatsverhandeling, Fac. Soc. Wet., Leuven,
1972, 102 blz. (Promotor : L. Boone)

De bescherming van het privé-leven is een van de principes die in de loop van de geschiedenis tot stand zijn gekomen om het evenwicht te verzekeren tussen de maatschappelijke betrekkingen. In de huidige situatie worden aan de privacy van de persoon steeds meer beperkingen opgelegd. Vroeger kon het individu alleen door zijn naastbestaanden gezien en gehoord worden. Nu wordt het hem steeds moeilijker bepaalde elementen van zijn persoonlijkheid voor een steeds groter publiek geheim te houden.

De benadering van het begrip privé-leven als een onderscheid tussen «het ik» en «het andere» evolueert doorheen de tijd. Keerpunt in die evolutie is het ontstaan van de pers en de groei van de media in het algemeen. Om tegemoet te komen aan noden die ontstaan uit politieke, economische en sociale ontwikkeling zijn de media zich gaan organiseren tot kapitaal-intensieve bedrijven zoals we ze nu kennen. Hun inhoud wordt steeds omvangrijker en diverser.

Om de interesse op te wekken van een zo groot mogelijk publiek worden berichten verschaft die een zo groot mogelijk publiek kunnen voldoen. Belangrijk is ook het bestaan van technische middelen om beeld en geluid op te nemen zonder dat de persoon die bekeken of beluisterd wordt er zich rekenschap kan van geven. Het is duidelijk dat recht op informatie en recht op privé-leven met elkaar in botsing kunnen komen.

Informatierecht waarborgt voor de pers de mogelijkheid om over de meest uiteenlopende onderwerpen vrij informatie te zoeken en door te geven. Het publiek heeft het recht over al deze onderwerpen ruim ingelicht te worden. Informatierecht sluit dus het gevaar in dat de communicator zijn vrijheid zo ruim opvat dat ze een beperking wordt voor de vrijheid van individuen en gemeenschappen. Op hun beurt kunnen deze laatsten er belang bij hebben dat hun doen en laten niet door iedereen gekend wordt. Waar het intuïtief misschien wel mogelijk is om aan te voelen waar men grosso modo de lijn moet trekken tussen informatierecht en recht op privé-leven, wordt het wel moeilijk een redelijk oordeel uit te spreken over gevallen die precies op de grens liggen.

Een eerste noodzakelijke stap was het bundelen, aan de hand van het werk van een aantal auteurs, van die elementen die in het algemeen door de term «privacy» gedekt worden. S. Strömholm geeft hiervoor een ruime en zeer bruikbare opsomming :

— Wat de persoon betreft :

bescherming van : naam, identiteit, eer, reputatie, mentale en fysieke integriteit, morele en intellectuele vrijheid, briefwisseling en privégesprekken.

Bescherming dus tegen : bespieding, schadelijke interpretatie van zijn woorden, onrechtmatig verspreiden van hinderlijke feiten die hem betreffen.

— Wat zijn gezin en familie betreft :

bescherming tegen elke inbreuk in zijn gezins- en familie-leven.